

Directions of education reform in Great Britain

Larysa Martynenko

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr

<https://orcid.org/0009-0004-1771-8534>

Abstract. *The directions of reforming the education system in Great Britain at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries are analyzed. In particular: content of education, teaching methods, control of students' knowledge. It is noted that special attention is paid to the problem of establishing educational content standards for schools in Great Britain. The process of creating a unified structure of the curriculum of British education has been studied.*

Key words: *reformation, modernization of the school, the content of education.*

Напрями реформування освіти у Великій Британії

Лариса Мартиненко

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, м. Житомир

<https://orcid.org/0009-0004-1771-8534>

Анотація. *Проаналізовано напрями реформування системи освіти у Великій Британії наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., зокрема: зміст освіти, методи навчання, контроль знань учнів. Зазначено, що особлива увага приділяється проблемі становлення стандартів змісту освіти для шкіл Великої Британії. Досліджено процес створення єдиної структури навчального плану британської освіти.*

Ключові слова: *реформування, модернізація школи, зміст освіти.*

Звернення до досвіду реформ системи освіти Великої Британії пов'язано насамперед із тим, що активне реформування цієї системи призвело до суттєвого покращення якості її діяльності. Структурні реформи, які відбувалися у шкільництві Великої Британії наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., мали неперервний характер протягом кількох політичних циклів, що дозволило визначити її ефективність.

Модернізація школи є одним із першочергових завдань для України. Сучасне суспільство потребує такого якісного рівня загальноосвітньої та професійної підготовки молодого покоління, який би забезпечував конкурентоспроможність національної економіки у контексті європейських світових інтеграційних процесів. Це зумовлює важливість дослідження позитивного зарубіжного досвіду.

Напрямами реформування системи освіти у Великій Британії наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. були: зміст освіти, методи навчання, контроль знань учнів. Реформування змісту освіти відбулося завдяки прийняттю Національного курикулума, який є національним навчальним планом у Великій Британії.

Національний курикулум спрямований на забезпечення широкої, збалансованої й системної програми навчання. У ньому визначено, що учні повинні знати й чого їх слід навчати з огляду на встановлені стандарти якості шкільних знань. Навчальний план виконує низку важливих організаційно-педагогічних функцій, а саме:

- у вступній частині чітко окреслюються головні напрямки та педагогічні засади організації навчального процесу в початковій і середній школах;
- подається визначення та пояснення термінів, які використовують у навчальному процесі вчителі та учні;
- чітко визначається роль та обов'язки батьків у навчальному процесі;
- визначаються державні вимоги та критерії оцінювання знань учнів та тестування;
- визначається перелік обов'язкових навчальних предметів, які повинні вивчатись усіма учнями [3, с. 461].

Національний навчальний план складається з таких компонентів:

- навчальні програми (Programmes of study);
- цілі досягнень (attainment targets);
- описи рівнів опанування навчального матеріалу з окремих дисциплін (level descriptions).

Навчальна програма окреслює необхідний обсяг знань, а також уміння та навички, які учні мають набути протягом визначеного часу. Учителі зобов'язані виконувати ці нормативні приписи. Навчальна програма містить також і певні методичні рекомендації та вказівки щодо джерел додаткової інформації для вчителів та учнів.

Цілі досягнень загальноосвітньої підготовки визначають очікувані результати, яких учні мають досягнути після завершення певного етапу навчання. Наприкінці навчання відповідність навчальних досягнень учнів вимогам і нормативам шкільної програми перевіряється іспитами на здобуття свідоцтва про загальну середню освіту звичайного і вищого рівнів.

Описи рівнів опанування навчального матеріалу з окремих дисциплін, по суті, визначають стандарти опанування змісту шкільної програми.

Національним курикулумом введено такі ключові етапи (key stages) навчання молодших школярів: KE 1 – для дітей віком 5–7 років і KE 2 – для дітей віком 7–11 років.

Для кожного предмета та KE діє свій стандарт змісту (programmes of study), а також стандарт досягнень (attainment targets), який містить критерії оцінювання з 8 рівнів складності (level descriptions). Так, по завершенні KE 1 (вік – 7 років) продуктивність більшості учнів має перебувати в діапазоні першого – третього рівнів, а наприкінці KE 2 (вік – 11 років) вона повинна охоплювати другий – п'ятий рівні.

Наприкінці кожного KE запроваджувалося оцінювання навчальних досягнень учнів (summative assessment), метою якого є забезпечити вчителів як діагностичною інформацією для вдосконалення планування та подальшої організації навчання, так і підсумковими даними щодо рівнів досягнень учнів.

Розробляючи національний освітній стандарт, Міністерство освіти і науки Англії поставило такі цілі:

- гарантувати право на освіту всім учням, незалежно від їхнього соціального статусу, культури, раси, статі, фізичних вад, відмінностей у здібностях;

– встановити стандарти досягнень, зрозумілі учням, батькам, учителям, політикам, роботодавцям і громадськості;

– реалізувати принципи безперервності та наступності в системі освіти шляхом упровадження національної рамки, яка сприяє узгодженості навчальних програм і є достатньо гнучкою для забезпечення прогресу учнів у навчанні;

– сприяти суспільному розумінню й упевненості в роботі шкіл та результативності обов'язкової освіти.

Початкова освіта у Великій Британії розглядається як інструмент забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства, здорової та справедливої демократії, продуктивної економіки та сталого розвитку [2].

Задля досягнення поставлених цілей британська освіта просуває такі цінності, як чесність, довіра, почуття обов'язку, вшанування родинних та інших відносин, суспільна активність, екологічна свідомість.

У Національному курикулумі Англії (2008 р.) зазначено, що з метою підготовки школярів до дорослого життя, подальшого навчання й кар'єри в них необхідно розвинути як навички, пов'язані з окремими предметами, так і більш загальні професійні – функціональні навички та навички індивідуального навчання й мислення (personal learning and thinking skills – PLTS). Функціональні навички охоплюють знання з англійської мови, математики та ІКТ (the 3 Cs – communication, calculation and computer competency). PLTS передбачають, що учні зможуть виконувати функції незалежних дослідників, творчих мислителів, членів команди, селф-менеджерів.

Таким чином, початкова освіта у Великій Британії передбачає акцентування на індивідуальних здібностях (capacities) і розвиток ключових навичок (core skills).

Крім поступового переходу на компетентнісно-орієнтовані засади, іншою новітньою тенденцією стає стандартизація змісту освіти. Йдеться про запровадження освітніх стандартів (базового компонента чи спільного ядра), що розуміється як знання, навички та цінності, які завдяки своїй фундаментальній важливості для особи і суспільства повинні надаватися усім учням протягом навчання у школі. Запровадження національного стандарту освіти як обов'язкового мінімуму знань і вмінь, яким повинні опанувати учні, характеризує нині Велику Британію як країну з децентралізованою системою управління.

Сучасний стандарт змісту початкової освіти Англії визначає перелік обов'язкових навчальних предметів, які повинні вивчатись усіма учнями, – предмети "ядра" (англійська мова (і література), математика, природознавство) та базові предмети (мистецтво і дизайн, проектування і технологія, географія, історія, ІКТ, музика, фізичне виховання, іноземна мова) [2, с. 149].

Для кожного предмету в Національному курикулумі визначена програма предметного навчання, що включає:

1) затверджений перелік мінімального рівня знань, навичок і компетенцій, якими учні повинні опанувати протягом усього початкового навчання;

2) повний зміст предметної складової, що включає розділи, модулі, теми дисципліни, що вивчається;

3) приблизний перелік контрольно-вимірювальних матеріалів, необхідних для контролю і оцінки якості навченості школярів при їх підготовці до стандартизованого тестування.

У документі Національної програми передбачені дві складові програми: інваріантний компонент обов'язкової освітньої програми (minimum state curriculum time) і варіативний компонент (flexible time). Перша частина становить 60% від загального шкільного часу і містить всі предметні галузі (мовна грамотність і літературне читання, математична галузь, природнича галузь, релігійна, фізична галузі, галузь мистецтва, галузь технології та дизайну) для засвоєння молодшими школярами. До даної складової освітньої програми початкової школи відноситься засвоєння обов'язкового мінімуму освітньої програми, а саме вивчення певних тем, розділів, предметів, які визначені Міністерством освіти Великобританії в Національній програмі. Кількість часу, відведеного на кожен елемент програми, визначається згідно з предметною галуззю, з метою забезпечення адекватного та ефективного вивчення матеріалу для досягнення предметної мети і завдань.

Варіативна складова навчальної програми становить 40% від загального шкільного часу і включає в себе час факультативних занять, шкільні та спортивні заходи, час відпочинку, переключки і перерви, що має виховну функцію та рекомендаційний характер з боку держави.

Згідно з освітньою програмою початкової школи, у Великобританії не існує строгих вимог про тимчасові тривалості кожної з дисциплін.

Внаслідок чого школа має право регламентувати кількість годин, відведених на локальному рівні на вивчення учнями того чи іншого предмета в рамках освітньої програми початкової школи.

Істотною особливістю навчального процесу в школах Великої Британії є те, що освіта в цій країні є децентралізованою. Це зумовлює певну свободу для кожної школи щодо побудови навчального процесу, планування навчальної діяльності та вибору підручників.

Так, кожна школа отримує Національний навчальний план та документи для кожного предмету (programmes of study), які визначають зміст навчання та мету (attainment targets) вивчення кожного предмета, тобто, що учні повинні знати й уміти. Національний навчальний план не передбачає детально розроблених планів уроків для вчителів. Тому педагоги у процесі підготовки враховують потреби учнів, їхні можливості, вік і будують урок згідно із вимогами Національного навчального плану. Школа самостійно вирішує, якими підручниками користуватися, а також які навчальні матеріали використовувати у процесі навчання.

О. Ярова, аналізуючи рекомендації Національних курикулумів країн Євросоюзу, у тому числі і Великої Британії, визначила дидактичні основи організації навчання у початковій школі:

– дитиноцентризм як спрямованість педагогічного процесу на утвердження в суспільстві ідеології самобутності й самоцінності дитинства;

- міждисциплінарний підхід до організації змісту навчання;
- зміна ролі педагога в освітньому процесі (від транслятора знань, умінь і навичок до посередника між учнем і навчальним предметом як елементом культури, консультанта, помічника в самостійному активному освоєнні нового змісту освіти);
- адаптивний підхід до організації навчання (вхідна діагностика індивідуального розвитку учнів, урахування їхніх психофізіологічних особливостей і навчальних потреб, коректна організація адаптаційного періоду під час переходу з початкової школи в середню ланку);
- автономія вчителів у виборі методів навчання на початковому щаблі;
- поширення навчання в команді та взаємонавчання, що розвиває соціальні навички учнів і робить школу відкритою для суспільства;
- залучення учнів до процесу планування, організації та оцінювання власної навчальної діяльності;
- поширення рефлексивного навчання (встановлення зв'язків між набутим та новим особистісним досвідом);
- інтеграція шкільного та позашкільного виховання та освіти [4, с. 188].

Таким чином, в результаті проведення низки реформ наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. освіта у Великій Британії покликана забезпечити:

- реалізацію високих стандартів у читанні, письмі, лічбі та максимальний прогрес для кожної дитини;
- індивідуальний супровід кожної дитини, у тому числі учнів із особливими освітніми потребами, обдарованих і талановитих дітей та дітей, для яких англійська мова є нерідною;
- розроблення збагачених за змістом навчальних програм;
- створення умов для співробітництва між батьками і школою;
- функціонування шкіл зі здоровим та екологічним середовищем;
- розв'язання проблеми неуспішності в початковій школі [1].

Отже, досліджено процес створення єдиної структури навчального плану британської освіти. Зазначено, що особлива увага приділяється проблемі становлення стандартів змісту освіти для шкіл Великої Британії в історичному контексті.

Список використаних джерел

1. The National Curriculum in England. Framework Document. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425601/PRIMARY_national_curriculum.pdf (дата звернення: 11.04.2024).
2. The National Curriculum. Handbook for Primary Teachers in England. Key Stages 1 and 2. London : DfEE : QCA, 1999. 192 p.
3. Лиценко І.О. Реформування середньої освіти Великої Британії наприкінці ХХ-початку ХХІ століття. Молодий вчений. 2016. № 12. С. 461–464.
4. Ярова О. Б. Дидактичні основи організації навчання у початковій школі Євросоюзу. Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology: scientific journal. 2013. I (6) Issue: 10. P. 185–189.